

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

На місяць . — м. 50 ф.
„ 3 місяці 1 „ 50 ф.

(Ціна 1 прим. в таб. 5 ф.)

Часопис полонених Українців у Вецлярі.

ВІХОДИТЬ ЩО ТИЖНЯ В СУБОТУ.

ВИДАЄ „ВИДАВНИЧЕ ТОВАРИСТВО ІМЕНІ Б. ГРИНЧЕНКА“.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Ч. 25. (164).

Субота, 11. травня 1918.

Рік IV.

Події на Україні.

В останніх двох тижнях сталися великі події на Україні, які звернули увагу цілого світа. Про ці події знаємо поки що з німецьких джерел. В головнім Виділі німецького парламенту віцеканцлер ПАЕР дав таке звідомлення про стан на Україні:

— На місце державного канцлера, який мене уповажив себе заступити, я можу подати таке звідомлення про українські справи: Як відомо, вступили ми на Україну свого часу на виразне бажання українського правительства, щоби зробити там порядок, якого не вдалося завести тому правительству. Привід до нашого походу дала не любов до порядку виключно, але ми мали різні причини иншого роду, як ми послухали того зв'язника. Не послідньою з тих причин для нас, а ще більше для наших австрійських союзників, було питання про харчів.

Обидві держави мали живий інтерес в тому, щоби одержати в найбільшій кількості і як найскоріше засоби поживи з України. Тоді було загальне переконання, що там можна роздобути у великій кількості засоби поживи. Україна зобов'язала ся потім в неоголошеном протоколі доставити до 31. липня с. р. найменше мільон тонн збіжжя (тона : 62½ пуда). Досвід показав небавом, що Рада не змогла перенести свого авторитету супроти населення. Вона побачила, що вона не в спроможности поважно виконати зобов'язання, обіймаючи доставку збіжжя. Серед інтересантів не найшло ся великої схильности доставляти збіжжя, а Рада не мала поважних способів приволокти населення, яке має ці засоби збіжжя, його доставляти. Перед нами не лишало ся нічого иншого, як самим старати ся про доставку засобів збіжжя, запоручену в договорі—як що договір в сій дуже важній умові не мав остати ся несповненим. Воно ясно, що се відчувало населення як тверду умову, що потім правительство чуло себе непрямо диткеним, і так повстало джерело непорозуміння, яке дало ся відчувати на далі. Я думаю, що при осуді подій, які потім розіграли ся, не треба цього основного розуміння спускати з ока.

Що доторкає ся подій на Україні, то є три випадки, які становлять ся на перший плян нашого інтересу: 1) Обіжник в справі засіву ланів фельдмаршала фон-Айхгорна. 2) Арештування членів правительства на Раді; 3) Переміна українського правительства на нове правительство, збудоване на иншій основі. Найперше мушу означити, що переміна українського правительства, про яку панове читали, не стоїть в ніякім зв'язку з обома другими випадками—з обіжником в справі засіву ланів і арештуванням членів правительства в Раді. Ця переміна не є німецько-українська справа, вона нас не обходить. Рада

тратила в останнім часі щораз більше ґрунт під ногами. Вона має безумовну заслугу, що вона утворила українську державу і принесла їй мир, заслугу, яку їй признає і друга сторона. Та як вона має йти до того, щоби уладати нову державу,—тут очевидно вона не зрозуміла. Туа невідступність од комуністичних теорій, які не найшли одобрення серед селянського населення, привязаного до землі, здаєть ся головно довела її до упадку, оскільки ми можемо це осудити. На кожний спосіб упадок цей привели українські хлібороби, а не наші органи. Обіжник в справі засіву ланів, як і арештування кількох членів правительства німецьким військом, не мають нічого з тим спільного.

Що до обіжника в справі засіву ланів, який вам звісний, то він вийшов тому, що велика часть землі мала остати ся незацілюю, чим Україна відбереть ся спробою сповнити приобіжні нам зобов'язання. Тут градіролю інтереси нашого народу. Саме правительство показало себе безсилим, щоби дбати про сповнення зобов'язань. Закиди, підняті проти обіжника в справі засіву ланів, оскільки ми розуміємо, звертають ся, либонь, менше проти річового змісту, як проти того, що його проголошено без бажаного розуміння з українським правительством і в носі. Посол, який є представником німецького правительства на Україні, був особисто повідомлений про цей обіжник. Тяжко тепер сказати, чи можна було инакше поступити при оголошенні обіжника, як це воно стало ся. Після дотеперішніх відомостей мабуть опираєть ся негодование українського правительства і звісна вам на підставі цього резолюція (ухвала протесту) Ради не так на обіжнику, як головно на неточнім переводі обіжника українською пресою. Нові відносини обговорено вже докладно в пресі. Обіжник був крім того—і це на мою думку є головна точка—звернений не до українського народу, тільки до німецьких властей коханд,—та українська публікація збудила підозріння, що се є німецька прокламація, чого відлїсногости не було. Та спір про це—як мені видаєть ся—матеріально упадає з того огляду, що правительство впало і нове правительство поставило свою програму, про що я буду говорити. На бажання державного канцлера побробоно заходи, щоби військовий начальник ішов рука в руку з послом у всіх справах політичного значіння.

Друга точка доторкає арештування членів правительства на засіданні Ради. Про це позволю собі таке довести: В ночі 25 цвітня заарештовано українського директора банку Доброго, першого фінансста в Києві і члена фінансового відділу української делегації, яка веде з нами фінансові переговори з уповажнення українського правительства—арештовано трьома людьми, які заявили, що вони вступують з уповажнення Комітету

для рятуння України. Цей комітет утворив ся недавно і має, як ми могли дослідити, протинімецьку тенденцію. До його належать кількох міністрів. Взагалі складаєть ся він з осіб, які мають багацько темпераменту, а мало розважности. Вони йдуть так далеко, що вони без огляду на положення, поставили собі ціллю вигнати Німців з краю. Як виходять зі звідомлень, що дійшли до нас, мали вони кілька днів збори в домі воєнного міністра, на яких приготувано сицилійську вечерю певного роду. Приготувано убивство всіх німецьких офіцерів, а салдатам вже тоді зробити ся кінець. Арештування директора банку, що працював в Німцях, про яке я згадував, було одною з приготувань подій. Серед таких обставин не остало ся нічого иншого, як ділати скоро і зробити нешкідливими глузких заговорників цього пляну, поки вони не перевели се в життя. Наш посол, лицар фон-Муні, предложив цю відомість президентові міністрів і зажадав негайного слідства. Президент-міністрів (говорять ся про українського президента міністрів — Ред.) заявив, що не знає про цілу цю справу, та обіцяв негайно протиділати. Тимчасом нічого не робило ся. Не остало нічого иншого, як хопити ся самооброни, чи то в дорозі виконання власти команди, чи в дорозі судового слідства. Панове схотять собі представити: безсумнівно грозила нагла небезпека для життя наших офіцерів і взагалі нашого війська, яке там находить ся. Правительство обіцяло поміч, та не сповнило тої обіцянки з незвісних причин, а заховувало ся пасивно. Полишало ся або звернути ся до українського суду з карним обжалуванням—і я думаю, ніхто не буде уважати цю дорозу за влучну, як увійде в тамошні відносини—або ми мали вибір підняти приступ і обезпечити себе, чи шукати нашого безпеченства в дорозі судового слідства, яке переведено би поза рами українського судівництва. З огляду на те, що послідня дорога була в інтересі загроженних крашою, проголосив фельдмаршал фон Айхгорн за угодою з послом стан екстримної охорони на Україні, серед якого можна піддати під воєнний полевий суд всі протупки проти спокою і порядку. Так почато судове слідство і розпоряджено арештування звісних з преси осіб. Що арештування поодиноких осіб відбуло ся на засіданні Ради; належать висказати жаль, бо сей промах не був наміром виконуючих органів. Бо з нашого погляду самозрозуміло, що недоторканість Ради та її членів була шанована і нашими органами на Україні. Генерал фельдмаршал не відтагав ся після доконаного факту негайно дати сатисфакцію, оскільки вона була можлива. Він висказав листовно свій жаль президентові міністрів. Далі кавав аложити президентові Ради відповідне вияснення,—та місцевий командант, відповідальний за цей поступок, був

негайно усунений. Впрочім судове слідство ведеть ся далі. Помічника б. міністра заграничних справ Любинського випущено, бо підстави до його арештування були замалі. Прочі обжаловані (воєнний міністер Жуковський, командант міліції Богачський, помічник мін. внутр. справ Гаваський і жінка міністра Ткаченка) находять ся поки що у в'язниці. З того, що я сказав, думаю, зможуть панове оцінити, що ця подія не мала ніякого впливу на переведену перемену правительства.

Що доторкаєт ся до нового правительства, то воно покликане самими Українцями, себто українськими хліборобами. В Києві недавно з'явили ся депутати хліборобів, аложені в хліборобських елементах володіючих землею, які були незадоволені комуністичними законами вивласнення з боку Ради. Вони станули на програмі, що земельна власність в основі мусить бути обмежена що до скількости, та мусить бути введено не безоплатне вивласнення, яке провадить до анархії і грабунку, тільки упорядкований викуп. Ці хлібороби, в числі коло 70.000 зібрали ся в київським цирку і проголосили українського генерала Скоропадського диктатором і гетьманом України. Скоропадський прийняв гідність і займаєть ся зараз утворенням нового правительства. Утворення його ще не завершило ся. Що до особи Скоропадського, то після донесення, є він потомком останнього гетьмана вільної України, та під час війни був він командіром дивізії кавалерії. Міністерство буде—оскільки ми могли ствердити також демократичне. Воно буде ріжнати ся від дотеперішнього українського правительства, якого ідею національної держави прийняло,—непризнаванням комуністичної теорії, яка відкидає власність на землю.

Усунення дотеперішнього правительства відбуло ся зовсім спокійно. Президент міністрів Голубович і президент Ради Грушевський зрікли ся власти правління що до своїх осіб, та полишили свободу членам дотеперішнього правительства, чи вони хочуть належати до нового правительства, чи ні. Що принесе нове правительство, чи воно покажеть ся сильнішим і популярнішим, як попереднє, не можна ніяк предбачати. Та це є справа, яка нас мало доторкає, це чисто українська справа. Ми можемо бажати тільки, щоби Україні удало ся під охороною нашого оружжя і за нашою дипломатичною допомогою дійти до нормальних державних відносин. На всякий спосіб заявило нове правительство нашим представникам негайно, що воно стоїть вповні і цілком на основі берестейського договору і дальше довершених з нами договорів в справі доставки збіжжя. Воно заявило далі, що допускаєть ся вільна торгівля в користь Німеччини і Австро-Угорщини і що одним з перших і найважливіших завдань буде заключити довготривалий господарський договір з осередніми державами. Даль-

